

מראי מקומות- בבא קמא צ"ב

ללמוד, ממי הו"ל ללמוד, וגם מהו וכבר לימד, דמשמע לימד לאחרים, מי לימד לאחרים. ופי' דנביא אקרי מי שמשמיע מוסר ותוכחה לעם, ואברהם הי' דרכו תמיד להשמיע לכל העולם דברי מוסר ודרך ארץ, וא"כ הו"ל לאבימלך ללמוד מאברהם דאם אכסנאי בא לעיר וכו'.

(ה) **במתניתא תנא שתיים באיש, וכו'- כ' הפני יהושע** דיליף זה מדכתי' בעד כל רחם, דמשמע דבין בזכרים ובין בנקבות שייך הדרשה דעצר עצר, וא"כ גם בזכרים היו ב' עצירות, וזה ע"כ היינו שכב"ז וקטנים, ולידה דאשה ממילא ילפי' מהא דכתי' וילדו, ואין לתמוה דתיבת "רחם" שייך בזכר, שהרי לשון פתח הוא, וכמש"כ רש"י על התורה. ומה דרבינא אמר ג' באיש וד' באשה, י"ל דיליף לי' ממה דכתי' "כל" רחם.

(ו) **כל המבקש רחמים על חבירו וכו' הוא נענה תחלה- פי' העץ יוסף**, משום שכשאדם זוכה בהתפלל לפני ד' להמתיק הדין מלמעלה ולהוריד ישועה, אז בהכרח תרד הישועה והברכה דרך צנור שורש נשמתו אשר למעלה ומשום אל שורש נשמתו למטה, ומשם תתחלק לכל שארי נשמות ע"י הצנורות היורדים מנשמה לנשמה, וכיון שבא דרך נשמתו, א"כ כשהוא צריך לאותו דבר, א"כ תיכף נשרש בו הישועה לאותו דבר, ושוב מתחלק לחבירו. והבית אלקים (שער התפלה, פרק י"ב) כ' "וסבת הדבר, כי בזמן שהאדם מתפלל על עצמו, נראה שהכנעתו וכוונתו בתפלה הוא לתועלת המושג לו בתפלתו, ואינה תפלה לשמה, אמנם כשמתפלל על אחרים, כוונתו בתפלה לא להשגת תועלת המושג, כי אם שמודיע ומכריז כי אין מי שיוכל להפיק רצון איש ואיש כי אם הוא יתברך, ולזה הוא משלים חסרון המתפלל תחלה, ואח"כ למי שהתפלל עליו, כיון שהוא לא התפלל על עצמו בהיות צריך לאותו דבר, ולא כיון ג"כ לעצמו".

(א) **אע"פ שהוא נותן לו, אין נמחל לו עד שיבקש ממנו- ע' בלחם משנה** (חובל ה', ט') על מה שחילק הרמב"ם שם בין חובל בחבירו, דצריך לבקש ממנו מחילה, ובין היזק ממונו, דנתכפר מיד, אפי' אם לא ביקש ממנו מחילה, דהק' דהא בהל' תשובה (ב', ט') פסק הרמב"ם דהגוזל את חבירו אינו נתכפר לו אלא אם ירצה לנגזל ויפייס אותו, ומ"ש היזק מגזל. וכ' דשאני גזלן, דנתהנה מאותה עבירה, ועוד, שצער הרבה לנגזל שלקח ממנו בעל כרחו, אבל מזיק הממון, שלא נהנה המזיק ממנו, ולא נצטער כ"כ הניזק כמו הנגזל, כיון ששלם לו הזיקו די.

(ב) **שנא' ועתה השב אשת וגו'- פי' המאירי**, "כלומר, שתבקש ממנו עד שימחול לך בלב טוב כ"כ שיהא מתפלל בעדך". וכע"ז במהרש"א, דהמשנה למד כן מהא דלא אמר הקב"ה לאברהם שיתפלל בעד אבימלך, אלא אמר לאבימלך שיפייס אברהם עד שימחול לו ויתפלל בעדו.

(ג) **ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי וכו'- כ' המאירי** "ואם לא מחל לו, נקרא אכזרי, הואיל ובקש ממנו כראוי, שנמצא שאינו חושש על עונש חבירו, ונאמר ויתפלל אברהם, וכבר ידעת שמדת הרחמנות נתיחסה לאברהם אבינו, וכל שאינו נמשך בזה אחר מדותיו נקרא אכזרי". והק' הבן יהודע, איך ילפי' מאברהם, הא אפשר דאברהם ידע בנבואה שאמר הקב"ה לאבימלך שיתפלל אברהם בעדו, וא"כ הי' אברהם צריך להתפלל לקיים דבר ד'. ותי' דהקב"ה לא אמר אלא שיתפלל בעד אבימלך עצמו, אבל אברהם התפלל גם לבני ביתו של אבימלך, ומזה ילפי', דאם אין שורת הדין למחול ליהודי שהזיקו, לא יהי' אברהם עושה כן לעכו"ם בתורת חנינה.

(ד) **נביא הוא וכבר לימד, אכסנאי שבא לעיר וכו'- הק' התורת חיים**, ל"ל למימר דנביא הוא, והלא פשוט הוא ואי"צ נבואה, ועוד הא אבימלך לא הי' נביא, ומה דאי' שהי' לו

לעוה"ב, שוב הי' יכול להתפלל בשביל יהודה בזכות ראובן.

(א) לא הוּו קא מסקי למתיבתא דרקינא וכו'- כ' המהרש"א במכות (יא): דאף דשונין למנודה, מ"מ זהו דוקא בעוה"ז, אבל בעוה"ב, דלמוד התורה הוי כמו אכילה ושת' דעוה"ז, א"כ כמו דמרחיקין אכילה ושת' ממנודה בעוה"ז, כן מרחיקין לימוד התורה ממנודה בעוה"ב.

(ב) ועזר מצריו תהי' - ע' בערוך לנר במכות (יא): שנתקשה בהא שהי' צריך משה להגביה יהודה מדרגה אחר מדרגה, והאם לא הי' יה' יכול לעשות הכל בב"א, וע"ש מש"כ לפרש הענין באריכות.

(ג) ואנא אמינא מהכא, וטמא טמא יקרא - פרש"י, לא די לו נגעו, אלא שמבייש את עצמו על כרחו. והק' התורת חיים, הרי יש כמה דינים דלמדים מההוא קרא שהמצורע חייב בהן, שמחוייב בקריעה ועטיפה ולישב מחוץ לעיר בדה, ואמאי מייתי דוקא הך מילתא, ואדרבה, הרי זהו דבר טוב אצלו, דמודיע צערו לרבים, ורבים מבקשים עליו רחמים, והניח בקו'. והבן יהודע תי' דמה שצריך לדבר בלשון "טמא", ולא מדבר בלשון נקי', מזה למדין דביתר עניא עניותא [ומסתמא כוונתו דכין דצרת בא מדיבור טמא, והוא צריך לדבר בלשון טומאה משום זה].

(ד) חברך קרייך חמרא, אוכפא לגביך מוש - פי' השטמ"ק בשם הגאון, שאם אומר לך איזה ענין של בזיון או כבוד, תתנהג עמו עצמך בבזיון או כבוד. והביא ב' דעות שם אם זהו דוקא אם באמת אית בי' אותו ענין של בזיון שאמר לו חבירו, או אפי' אם לית בי'. וע' בחי' אגדות למהר"ל, שפי' שאל ישים האדם לבו לזה ויריב עם חבירו מה שקרא אותו חמרא, ואדרבה, אם הוא מודה על זה, אז השם יתברך יהי' מסייע לו ויוציא אותו מן חסרונו, משא"כ אם אין מודה בדבר זה, ויחזיק עצמו חשוב, אין השם יתברך מסייע לו.

(ט) מילתא גנאה דאית בין, קדים אמרה - פי' בחי' אגדות למהר"ל, דאם מעיקרא היו מחזיקין לו בעל מעלה, ואח"כ נודה להם כי

(ז) ואנא אמינא מהכא ויתפלל אברהם וכו' - כ' העיון יעקב דמה שלא רצה רבה בר מרי ללמוד מקרא זו בתורה, היינו משום די"ל דמה שנענה אברהם תחלה, היינו משום דזכותו הי' גדול, שהרי קיים כל התורה, משא"כ אבימלך, שהי' רשע מאומות העולם, ולכן הביא מאיוב, שחביריו היו ג"כ מצדיקים מישראל. ומאן דילף מאברהם סבר שאין ללמוד מאיוב, דאולי נענה תחלה משום שהו"ל יסורין גדולים, שהיו בשבילו מזבח כפרה, לכן הביא מאברהם.

(ח) בהדי הוצא לקי כרבא וכו' - פרש"י, כלומר שכיני רשע לוקין עמו. והעיר הכובע ישועה, הא בסוף סוכה אמרי' מקור אחר, דהיינו מהא דנגע שבמקצוע שניהם חולצין, מכאן אמרו אוי לרשע אוי לשכינו. וכ' דהא דהגמ' לא הביא הכא הא דצרעת הבית, היינו משום דכדי להביא רא' למילתא דאמרי אינשי צריך שיהא מפורש, אבל זהו רק דרך דרש.

(ט) מי גרם לראובן שיודה, יהודה - ע' בערוך לנר במכות (יא):, שהביא מה שהק' הפרשת דרכים (דרוש א'), מה קסבר ראובן מעיקרא שלא הודה, ומה חזר בסוף שהודה (וגם הא באמת מבואר בתוס' דהודה על חטאו אף מקודם לכן, ורק שלא הודה ברבים מקודם לכן). ותי' הערל"ג ע"פ מש"כ תוס' במכות שם דבאמת ראובן באמת הודה מעיקרא, רק שלא הודה ברבים עד שהודה יהודה. וביאר דמה שלא הודה ברבים מעיקרא, היינו (ע"פ מה דאי' בסוטה ז:) משום דסבר דחוצפה הוא לפרש חטאיו ברבים, אלא שעשה כן כדי שלא יחשדו אחיו. וא"כ, י"ל דמעיקרא סבר דאסור לפרסם חטאו אפי' אם עי"ז יהי' תועלת לאחר, והוי כמו חטא בשביל שיזכה חבירך, וכיון שראה שהודה יהודה כדי להצילה מן החשד, א"כ ראה שיש להודות כדי להועיל לאחר, ולכן הודה כדי להסיר חשד מאחיו.

(י) מי גרם לראובן שיודה, וכו' - ע' בתפארת ציון בסוטה (ז): שהעיר אהא דמשה לא התפלל בעד יהודה כל זמן שהיו במדבר, וביאר ע"פ הא דאי' במדרש דלא זכה ראובן לעוה"ב כל ימי משה, וכיון שזכה ראובן

אפי' לאכול דבר המאוס, ולית בי' איסור בל
תשקצו.

(ח) **מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי-**
ע' במהרש"א בכיאר הענין, כי האדם עץ
השדה לישא פירות אם טובים אם רעים, ואף
אם לפי גזעו ושרשו הוא טוב, כמו תולדתו
של עשו שנולד מיצחק ורבקה בבטן א' עם
יעקב, והוא נמשל לדיקלא בישא שגזעו ג"כ
ממין הטוב יותר מכל האילנות, וע"ש
באריכות.

(ט) **קריית חברך ולא ענך, רמי גודא רבה שדי בי'-**
פי' המאירי, "מצוה גדולה להוכיח את חברו
תמיד, ולהשיבו מדרך רעה לדרך טובה, ואם
רואה שדבריו נשחתים, ואינו ראוי לקבל
תוכחת, אינו צריך להלאות עצמו בדבר זה,
אלא יניחנו ויפול ברשעו, וכו'". והעיר
הנחלת משה, הא קיי"ל דצריך להוכיחו עד
שמכהו או קללו, וכ' דצ"ל דכאן איירי אחרי
שהכהו או קללו. אולם ע' בשטמ"ק שפי'
באו"א, דהיינו דאם קריית חברך ואינו עונה
לך, שהתרחק ממך, חדי גודא רבא עלי',
דהיינו אף אתה התרחק ממנו. והרא"ש (י"ז)
הביא מר' פלטאי דפסק מכאן דראובן שיש
לו תביעה על שמעון, ומסרב לבוא עמו לדין,
שרשאי להביאו לערכאות של נכרים כדי
להוציא את שלו מתחת ידו.

(כ) **בירא דשתית מיני' לא תשדי בי' קלא- כ'**
במכתב מאליהו (ח"ג, עמ' 98) דחז"ל
למדונו בזה עד היכן הכרת הטוב, שחיובו
אין מותנה בטירחא וכוונה של הנותן כלל,
שהרי כאן מיירי בדומם, אלא שחובה הוא על
המקבל אך ורק משום שקיבל, וע"ש
באריכות על דרך זה.

(כא) **כד הוינן זוטרי לגברי, השתא דקשישנא**
לדרדקי- פי' הבן יהודע, בזמן שהאדם עודנו
קטן בשנים, אל יטעהו יצרו הרע לומר עוד
היום גדול, ועתה שמח בחור בילדותך, ואחר
שתגדל בשנים, אז תעשה תשובה, ותעסוק
בתורה ומצות לתקן העבר, אלא יחשוב עצמו
לגדול בשנים שלא נשאר לו זמן לתקן בו.
וזהו הביאור דכד הוינן זוטרי, וכו', דהיינו
דחושבין עצמנו לגברי, לאנשים גדולים

יש בו חסרון, אז מורידים אותו, אבל אם
מעיקרא לא היו מחזיקין אותו לחשוב, אז אין
לזה פחיתות כ"כ. והעיר המהרש"א דהא
לעיל משמע דחבירו קוראו חמור, וכאן
משמע דעדיף להקדים לו ולאומרה בעצמו.
ותי' דלעיל מיירי בדבר שאינו חושב שהוא
אמת (דהגר לא סברה שהיתה משועבדת אז
לשרה), וכאן בדבר שהוא עצמו יודע שהוא
אמת (וע' לעיל שהבאנו מהשטמ"ק בשם
הגאון ב' דעות אם מיירי שהוא מודה שהם
אמת או לא).

(זז) **שיתין תכלי מטיי' לככא דקל חברי' שמע**
ולא אכל- פי' בחי' אגדות למהר"ל, דכאשר
צריך אל דבר, כמו שהאדם צריך אל פרנסה,
והוא רואה הדבר לפניו בפועל, אז שיתין
תכלי מטי לי', שרוצה להיות בפועל, וכן כל
דבר שהוא ראוי לאדם והוא נמצא לפניו,
מגיע לו צער גדול. והעיר הפני יהושע, מהו
החי' בזה, הא ודאי יש לאדם צער במה שאין
לו מה שצריך, ולכן פי' דעיקר החידוש הוא
אפי' במי שאוכל לשובע נפשו, ואינו מחזיר
למלאות כריסו, אפ"ה הוי סכנה כשרואה
חבירו אוכל והוא אינו אוכל. וכ' דע"ז מייתי
מקרא דנתן הנביא וכו', שהיו צדיקים גמורים,
ואוכלים לשובע נפשם, וגם אם אדוניהו הי'
מזמנם לסעודה לא היו הולכין, כיון שעצתם
לא הי' אחריו רק עם שלמה, ואפ"ה הי'
מתקנאין, כיון שראו שרים רבים ונכבדים
שהלכו לסעודה שם, וכן ביאר לענין אברהם
[אולם לכאור משמע דמהר"ל לא ס"ל כן, וע"ע].

(זי) **כלבא בכפני' גללי מבלע- כ' התורת חיים**
דנקט כלב, לפי שהרעב מצוי בו הרבה (וכן
מצוינו בגיטין לענין כלבא שבוע, דאמרי' דמי
שנכנס לביתו רעב ככלב יצא שבע). וכ"כ
המהרש"א, והוסיף דלכן צריך הכלב לאכול
דברים שקשים להתעכל, ולכן שפיר אמרי'
דאוכל גללים, כלומר אבנים, שקשים
להתעכל. וכ' בחי' אגדות למהר"ל דנפק"מ
מזה לאדם, דאם לוקח פירות, ואוכל וטועם
אותם אם הם טובים, אל יטעום אותם כשהוא
רעב, שאז אף המר הוא מתוק, גם לא כשהוא
שבע, רק כשאינו רעב ואינו שבע. והעיון
יעקב כ' דנפק"מ הוא לענין דמותר לאדם

חורף תשפ"ד

בשנים, אולם השתא דקשישנא, באמת רואין
עצמו כדרדקי, שעדיין לא סגלנו תורה
ומצוות, כאדם קטן שאין בידו כלום.

To receive via email, or for הערות, please email mareimekomos@gmail.com